

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Tuusulan kunta haluaa korostaa, että kotoutumisen tukemisessa on kyse laajasta monialaisten toimien kokonaisuudesta, ei ainoastaan kouluttautumisen ja työllistymisen kokonaisuuden, vaan myös muustakin osallistumisesta yhteiskuntaan. Suomi on sitoutunut kansainvälisten sopimusten nojalla vastaanottamaan humanitäärisin perustein erittäin haavoittuvassa asemassa olevia pakolaisia. Tätä ei kuitenkaan lakiluonnoksessa ole tarpeeksi selvästi tuotu esille. Lähes poikkeuksetta erityisen haavoittuvassa asemassa olevien pakolaisten kotoutumisaika on pidempi kuin kaksi vuotta. Haasteita tuottaa usein puutteellinen luku- ja kirjoitustaito, kouluttautumattomuus sekä traumatausta. Kotoutumisajan lyhentäminen luo paineita erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kotoutumiseen ja tarvittavien tukipalveluiden järjestämiseen; näitä haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä ovat mm. kiintiöpakolaiset sekä yhtenä erityisryhmänä nostamme esille myös vammautuneet maahanmuuttajat.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Kotoutumisohjelmassa olevien henkilöiden muutot kunnista toiseen ohjelman aikana ovat haasteellisia. Miten varmistetaan tietojen siirtyminen kunnasta toiseen? Lakiluonnoksesta ei käy ilmi, tuleeko palvelutarpeen arviointi ja suunnitelma päivittää toiseen kuntaan muuttamisen yhteydessä. Miten taataan ensimmäisen suunnitelman mukaiset palvelut, jos kunnissa on erilaiset palvelurakenteet? Onko päivitettävän suunnitelman laatimisessa aikatauluvaatimus? Lisäksi haluamme kiinnittää huomiota esitettyihin aikarajoihin. Palvelutarpeen arviointi tulee tehdä kolmen vuoden kuluessa oleskeluvan, -kortin myöntämisestä tai -oikeuden rekisteröinnistä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma voidaan laatia enintään yhden vuoden ajaksi. Samaan aikaan valtion hallinnon palveluissa on merkittäviä viiveitä esim. henkilötunnuksen saamisessa. Valtionhallinnon palveluja tulee nopeuttaa samanaikaisesti kotouttamisajan lyhentyessä.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Kunnille tulee varata riittävät resurssit kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen. Kannatetaan kotona olevien vanhempien nykyistä nopeampia ja joustavampia mahdollisuuksia opiskella osa-aikaisesti lastenhoidon ohessa.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumisohjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

Maahanmuuton alkuvaiheeseen sijoitettava yhteiskuntaorientaation tulisi toteuttaa vaiheittain, jotta maahanmuuttaja pystyy paremmin vastaanottomaan annettavaa tietoa ja suhteuttamaan sitä uuteen asuinkulttuuriin ja elinpiiriin. Valtakunnalliset ratkaisut mahdollistavat koulutuksen järjestämisen pienille kieliryhmille. On kannatettavaa, että monikielinen yhteiskuntaorientaatio on haluttu nostaa yhdeksi konkreettiseksi kotouttamisen työvälineeksi jatkossa.

Orientaatiokoulutuksen kustannusten suunnitellaan katettavan laskennallisista korvauksista kiintiöpakolaisten osalta. Kustannusten korvaaminen samalla korvausmallilla kaikkien koulutukseen osallistuvien osalta selkeyttäisi suunnittelua.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Uudistuksessa tulee huomioida, että kunnalla on myös riittävä tieto siitä, mikäli kunnan alueelle perustetaan alaikäisten ryhmäkoti. Koska alaikäiset, ilman huoltajaa tulleet nuoret ovat erityisen haavoittuva kohderyhmä tulee tässä huomioida, että myös kunnan toimet hytealueen lisäksi kytketään nuorten kotoutumisen tueksi. Mm. kolmatta sektoria, kuten erilaisia järjestöjä ja kunnan nuoriso- ja vapaa-aikapalveluja voidaan kunnan alueella tarjota nuorten kotoutumisen tueksi paikallisyhteisöön. Kannatetaan edustajajärjestelmän selkeyttämistä sekä vastuutoimijoiden nimeämistä sekä edustajarekisterin luomista.

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

Tuusulan kunta haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että sekä kuntien että hytealueiden riittävät resurssit varmistetaan yleisesti pakolaisten vastaanotossa. Tämä siksi, koska usein kiintiöpakolaisina tulevat tarvitsevat hyvin tiivistä alkuvaiheen arjen ohjausta ja tukea molemmilta toimijoilta. Pakolaisten alkuvaiheen terveystarkastus on erittäin tärkeä palvelumuoto, jota kautta kyetään arvioimaan henkilön fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä jatkossa ja siksi siihen tulee varata riittävästi resursseja.

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Ehdotuksen 43 §:n mukaan kunnan on raportoitava vähintään kahden vuoden välein kotoutumisen edistämisen saavuttamisesta ja toimenpiteiden toteutumisesta sekä kustannuksista alueelliselle ELY-keskukselle. Jotta tavoitteita voidaan seurata ja raportoida laadukkaasti, tulee tähän luoda yhtenäiset indikaattorit sekä huomioida eri alueiden erityispiirteet sekä resurssitilanne. Lausunossamme pohdimme myös, onko kahden vuoden välein toteutuva raportointi liian tiheä ja ja olisiko tarkoituksenmukaisempaa tarkastella tätä kolmen tai neljän vuoden välein?

Valtion korvaukset (8 luku)

Valtion laskennalliset korvaukset eivät nykyisen suuruisena riitä kattamaan edellä kuvattuja toimenpiteitä. Lakiluonnoksessa todetaan kotouttavan työn kattavan vain 30% korvausten käytöstä, vaikka monet kunnat nyt jo ovat haasteissa nykyisillä korvausmäärillä. Erityisen huolestuttavana pidetään tulkkauskorvausten lyhentämistä merkittävästi nykyiseen järjestelmään. On vaarana, että 3–4 vuoden jälkeen, kun tulkkauskorvaukset loppuvat, tulkkauspalveluja karsitaan eri palveluissa kustannussyistä ja asiakas jää vaikeaan tilanteeseen, jossa oman toimijuuden vahvistaminen heikentyy entisestään. Kysymys on ennen kaikkea asiakkaan oikeudesta saada riittävästi tietoa kotoutumisen tueksi suomalaisesta palvelujärjestelmästä.

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

Kannatetaan yhteisen valtakunnallisen tietojärjestelmän luomista, koska tämä olisi merkittävä apu kotoutujan muuttaessa kunnasta toiseen. Tietojärjestelmän luomisessa tulee huomioida, että siitä saadaan riittävän selkeät ja yhtenäiset indikaattorit kotoutumisen arvioinnin mittaamiselle. Jo olemassa olevia kuntien kotoutumisen tietojärjestelmien hyviä toimintamalleja voisi hyödyntää uuden järjestelmän luomisessa ja kuntia kuulla riittävästi uutta järjestelmää luodessa.

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

Koska samaan aikaan on meneillään hyte- ja TE2024 uudistus, tulee kuitenkin huomioida, että kotouttavassa työssä on omat erityispiirteensä, jotka tulee tunnistaa ja tunnustaa osana uutta monialaista palvelukokonaisuutta rakennettaessa. On ensiarvoisen tärkeää, ettei kotouttavan työn osaaminen ja hiljainen tieto jää muiden uudistusten toteutuessa vain sivuosaan. Tämä on myös kotoutuja-asiakkaiden etu, jotta he saavat jatkossakin asiantuntevaa ja laadukasta ohjausta ja neuvontaa kotoutumiseen liittyvissä erityiskysymyksissä, kuten esim. maahanmuuttobyrokraatiaan liittyvä osaaminen sekä kyky kohdata hyvin eri taustoilla oleva asiakaskunta.

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

Uudistuksessa on olennaisen tärkeää huomioida se, että sekä kuntien kotoutumistyöntekijöiden, työvoimahallinnon sekä hytealuiden resurssit varmistetaan.

Illikainen Kristiina
Tuusulan kunnan maahanmuuttopalvelut - Tuusulan kunnan
maahanmuutto- ja työllisyyspalvelut